

Julie Morgan AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services



Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-06-1359 a P-06-1362
Ein cyf/Our ref JMSS/00678/23 a JMSS/00681/23

Jack Sargeant AS
Aelod o'r Senedd dros Alun a Glannau Dyfrdwy
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Jack.Sargeant@senedd.cymru

19 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Diolch am eich gohebiaeth bellach ar 26 Hydref 2023 yn glŷn â'r deisebau gan Jade Richards a Madelaine Hallam yn gofyn i Lywodraeth Cymru ehangu'r cymorth gofal plant yng Nghymru i gyd-fynd â'r cynigion a gyhoeddodd y Canghellor yng Nghyllideb y Gwanwyn. Deallaf fod y ddau ddeisebydd wedi gofyn am ragor o wybodaeth yn dilyn fy ymateb cyntaf, a bod y Pwyllgor hefyd wedi cael sylwadau gan Oxfam Cymru ynghylch cynnwys y deisebau hynny.

Mae datblygu cymorth o ansawdd uchel i blant a theuluoedd yn y blynyddoedd cynnar wedi bod yn flaenoriaeth hirsefydlog i Lywodraeth Cymru. Mae dysgu a gofal o ansawdd uchel yn y blynyddoedd cynnar yn cefnogi datblygiad plant ac yn chwarae rhan bwysig o ran eu paratoi ar gyfer bywyd yr ysgol a mynd i'r afael â'r bwlch cyrhaeddiad. Bydd hyn yn sicrhau'r deilliannau gorau posibl o ran datblygiad y plentyn i gefnogi'r dechrau gorau mewn bywyd, yn enwedig i'n plant mwyaf difreintiedig.

Cyhoeddodd Gweinidogion Cymru y Rhaglen Lywodraethu yn 2021, a oedd yn adlewyrchu ein hymrwymiad cadarn i blant. Dengys y Cynllun Plant a Phobl Ifanc, a lansiwyd ar 1 Mawrth 2022, yr hyn y bydd Llywodraeth Cymru yn ei wneud i wireddu'r ymrwymadau hyn i blant. Mae'r cynllun yn nodi uchelgais Llywodraeth Cymru i sicrhau bod plant a phobl ifanc:

- yn cael y dechrau gorau mewn bywyd
- yn cael eu trin yn deg
- yn cael cymorth drwy addysg a hyfforddiant a thu hwnt
- yn cael eu cefnogi i deimlo'n gryf yn feddyliol ac yn emosiynol
- yn cael eu cefnogi i gael cyfle teg mewn bywyd
- yn byw mewn cartref da a diogel

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Julie.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt i aros gyda'u teulu neu i ailymuno ag ef, lle y bo'n bosibl

Mae'r Cynllun yn bwysig am fod Gweinidogion Cymru am gael y gorau i blant yng Nghymru, ni waeth beth fo'u cefndir, o ble y maent yn dod, nac ym mhle y maent yn byw. Mae hyn golygu sicrhau bod Cymru yn wlad hapus, iach a diogel i dyfu i fyny, byw a gweithio, nawr ac yn y dyfodol. Gwlad lle mae plant yn teimlo bod pobl yn gwrando arnynt ac yn eu gwerthfawrogi.

Mae'r Cynllun Plant a Phobl Ifanc yn cydnabod sut mae cynlluniau Llywodraeth Cymru yn effeithio ar blant a'u hawliau. Mae'r Cynllun yn cynnwys polisiâu am addysg, diogelu a sut mae Llywodraeth Cymru yn gwrando ar blant. Mae hyn yn golygu un weledigaeth glir ar gyfer yr hyn y bydd y penderfynwyr lefel uchaf yn Llywodraeth Cymru yn ei wneud er mwyn gwneud yn siŵr bod hawliau plant yn cael eu cydnabod a'u parchu.

O fewn y Rhaglen Lywodraethu wedi'i diweddarau ac yn dilyn y Cytundeb Cydweithio, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i'r canlynol:

- cynnal y rhaglen Dechrau'n Deg
- mynd ati'n raddol i ehangu'r ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar er mwyn cynnwys pob plentyn dyflwydd oed yng Nghymru, gan roi pwyslais penodol ar gryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg

Mae Dechrau'n Deg yn parhau i wneud gwahaniaeth gwirioneddol i fywydau plant yn rhai o'n cymunedau mwyaf difreintiedig. Mae tystiolaeth o werthusiad annibynnol yn dangos bod y rhaglen Dechrau'n Deg yn cael effaith gadarnhaol ar fywydau teuluoedd a'i bod wedi newid bywydau rhai o'r teuluoedd sydd â'r angen mwyaf. Mae hefyd gorff cadarn o dystiolaeth yn dangos bod mynediad at ddarpariaeth o safon uchel yn y blynyddoedd cynnar yn cefnogi datblygiad y plentyn ac yn helpu i wneud yn siŵr bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd, yn mwynhau ac yn gwireddu ei botensial. Mae darparu gofal plant rhan-amser sydd o safon uchel ac wedi'i ariannu ar gyfer plant 2-3 oed yn rhan annatod o Dechrau'n Deg a dyna pam rydym wedi dewis canolbwyntio ar ehangu darpariaeth gwasanaethau gofal plant yn y blynyddoedd cynnar drwy'r rhaglen hon.

Mae Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn gwneud cynnydd sylweddol o ran gwireddu'r nodau hyn. Mae cam cyntaf y gwaith ehangu (sy'n cynnig pob un o bedair elfen Dechrau'n Deg) bellach wedi'i gwblhau. Ar ddiwedd mis Mawrth 2023, roedd 127%, neu 3,178 o blant o'r nifer targed o 2,500 o fuddiolwyr ychwanegol wedi'u cyrraedd ledled Cymru. Roedd hyn yn cynnwys 772 o blant sydd wedi cael cynnig lle gofal plant.

Dechreuodd ail gam y rhaglen ehangu ym mis Ebrill 2023 ac mae'n canolbwyntio'n benodol ar ehangu gofal plant Dechrau'n Deg i ragor o blant dyflwydd oed. Yn ystod 2023-24 a 2024-25, rydym yn buddsoddi £46 miliwn i ehangu darpariaeth gofal plant Dechrau'n Deg er mwyn helpu i sicrhau effeithiau cadarnhaol hirdymor ar fywydau'r plant a'r teuluoedd hynny ledled Cymru sy'n wynebu'r heriau mwyaf. Rydym yn disgwyl cefnogi mwy na 9,500 yn ychwanegol o blant dyflwydd oed ledled Cymru i gael mynediad at ofal plant Dechrau'n Deg o safon yn yr ail gam yn ystod 2023-24 a 2024-25. Erbyn diwedd mis Medi 2023, roedd dros 3,200 o leoedd gofal plant ychwanegol ar gyfer plant dyflwydd oed wedi cael eu cynnig i rieni yng Nghymru. Mae hyn yn cyfateb i 66% o'r targed yn yr ail gam ar gyfer 2023-24.

Rydym yn gwybod y gall amddifadedd fod ar sawl ffurf. Mae defnyddio'r adnoddau i ganolbwyntio ar ein cymunedau mwyaf difreintiedig, yn y lle cyntaf, yn sicrhau bod cymorth yn cyrraedd y teuluoedd sydd â'r angen mwyaf cyn gynted â phosibl. Yn y pen draw, ein

huchelgais yw sicrhau bod gwasanaethau gofal plant Dechrau'n Deg ar gael i bob plentyn dyflwydd oed yng Nghymru. Yn ddelfrydol felly hoffem gyflwyno'r gwasanaethau ymhellach ac yn gynt. Rydym yn gweithio gyda'r sector i feithrin capasiti yn raddol i sicrhau bod unrhyw gynnydd i'r ddarpariaeth yn gynaliadwy.

Roedd y canllawiau ar ehangu a ddyroddwyd i awdurdodau lleol i lywio eu cynlluniau ehangu yn rhoi hyblygrwydd i ddarpar ddarparwyr gofal plant i weithio tuag at y safonau uwch a ddisgwylir o ddarpariaeth Dechrau'n Deg. Rhoddwyd yr hyblygrwydd hwn yn y canllawiau i gydnabod yr amserlenni uchelgeisiol ar gyfer cyflawni'r gwaith ehangu ac i sicrhau bod cynifer o ddarparwyr â phosibl yn ymwneud ag ehangu gwasanaethau gofal plant Dechrau'n Deg yng Nghymru.

Mae Canllawiau Gofal Plant Dechrau'n Deg hefyd yn nodi y dylai lleoliadau, pan fo hynny'n bosibl, fod o fewn pellter "gwithio pram" i gartref y plentyn. Am resymau ymarferol ystyrir mai taith gerdded o tua 10-15 munud fyddai hyn. Rhaid dod o hyd i ddatrysiadau lleol y mae Llywodraeth Cymru yn cytuno iddynt pan na fo hyn yn bosibl. Os yw teulu yn byw mewn ardal Dechrau'n Deg, bydd rhestr o leoliadau gofal plant Dechrau'n Deg cofrestredig y gellir ei chael drwy gysylltu â'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd. Mae disgwyl i ddarparwyr gofal plant Dechrau'n Deg gynnig darpariaeth gofal plant o ansawdd uwch na'r rhan fwyaf o ddarpariaeth gofal plant.

Cododd Ms Hallam ymholiad ynghylch a all rhiant o Gymru fanteisio ar y cymorth a ddarperir gan Gynnig Gofal Plant Cymru os yw'n defnyddio lleoliad yn Lloegr oherwydd diffyg darpariaeth, o bosibl, yn eu hawdurdod lleol. Caniateir hyn o dan y Cynnig Gofal Plant ond rhaid i'r lleoliad fod wedi cofrestru ag OFSTED a rhaid iddo hefyd fod wedi cofrestru fel darparwr ar Wasanaeth Digidol Cenedlaethol Cynnig Gofal Plant Cymru. Fodd bynnag, bydd y rhieni hynny ond yn gallu manteisio ar y ddarpariaeth yn unol â hyd a lled Cynnig Gofal Plant Cymru ac ni fyddant yn gallu cael gafael ar unrhyw ddarpariaeth estynedig o dan Gynnig Gofal Plant Lloegr gan mai rheolau gan Lywodraeth y DU sy'n pennu'r ddarpariaeth honno.

Mae Llywodraeth Cymru yn wynebu'r sefyllfa ariannol fwyaf heriol yr ydym wedi'i hwynebu ers datganoli. Mae hyn yn golygu bod angen inni flaenoriaethu'r adnoddau cyfyngedig sydd gennym. Byddwch yn ymwybodol o'r datganiad ysgrifenedig, a gyhoeddwyd gan y Prif Weinidog ddechrau mis Awst, ynghylch y pwysau ariannol sylweddol y mae Llywodraeth Cymru yn eu hwynebu ar hyn o bryd. Yn anffodus, mae hyn yn golygu nad ydym mewn sefyllfa ar hyn o bryd i gadarnhau unrhyw ddatblygiadau newydd i ofal plant a sut y byddwn yn cefnogi teuluoedd â chostau gofal plant yn y dyfodol.

Defnyddiwyd yr holl adnoddau a oedd ar gael inni i ddiogelu gwasanaethau rheng flaen a darparu cymorth costau byw wedi'i dargedu i bobl pan wnaethom bennu'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol hon (2023-24). Roedd ein setliad yn 2023-24 yn werth llawer llai mewn termau real na'r disgwyl ar yr adeg y cafodd ei osod gyntaf ym mis Hydref 2021 (dros £900 miliwn ac mae'n werth £2 biliwn yn llai nag y byddai wedi bod pe bai wedi tyfu yn unol â chynnyrch domestig gros ers 2010).

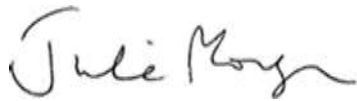
Roedd gennym £12.1 miliwn yn 2023-24 a £128.4 miliwn yn 2024-25 mewn symiau canlyniadol fel rhan o Ddatganiad Gwanwyn y DU. Mae newidiadau i gyllid yn Lloegr ar raglenni sydd wedi'u datganoli yng Nghymru yn arwain at newidiadau i'n grant bloc drwy'r fformiwla Barnett. Fodd bynnag, nid yw'r newidiadau hynny'n pennu ar beth y dylid gwario'r grant bloc. Mater i Weinidogion Cymru, gyda chymeradwyaeth y Senedd, yw penderfynu sut i ddyrannu cyllideb Llywodraeth Cymru, sy'n cynnwys cyllid o'r grant bloc, trethi datganoledig, a benthyca cyfalaf. Pan fo achos dros ddefnyddio'r cyllid canlyniadol at ddibenion tebyg, bydd Gweinidogion Cymru yn ei ddsbarthu yn unol â'u blaenoriaethau.

Cafodd symiau canlyniadol 2023-24 eu cynnwys yng nghynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd yn y gyllideb atodol gyntaf ym mis Mehefin 2023. Bydd y dyraniadau ar gyfer 2024-25 yn cael eu rheoli drwy'r Gyllideb Ddrafft a gyhoeddir ar 19 Rhagfyr.

Er fy mod yn cydnabod y gallai rhieni ei chael hi'n anodd fforddio gofal plant yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, yn y gwerthusiad diwethaf o'r Cynnig Gofal Plant (Medi 2012 – Awst 2022) nododd dros draean o'r ymatebwyr (37%) y byddent, heb y Cynnig, yn gweithio llai o oriau, a dywedodd 10% arall y byddent mewn swydd gyda llai o gyfleoedd i ddatblygu gyrfa. Dywedodd yr un gyfran, 10%, na fyddent yn gweithio o gwbl ac roedd 9% arall yn meddwl y byddent yn gweithio mewn swydd gyda chyflog is. Felly mae'r gefnogaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei darparu yn cael effaith wirioneddol a chadarnhaol ar lawer o deuluoedd.

Mae Llywodraeth Cymru yn wynebu pwysau ariannol sylweddol o hyd, ond mae'n parhau i fod wedi ymrwymo i gefnogi rhieni â chostau gofal plant ac yn parhau i adolygu sut y gallwn gyflawni hyn orau i gael yr effaith fwyaf ar deuluoedd yng Nghymru.

Yn gywir,



Julie Morgan AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services